

Moda

a kryzys klimatyczny

Projekt zrealizowany we współpracy z Centrum Cyfrowym

CENTRUM CYFROWE

Jeżeli nie jest stwierdzone inaczej, materiały są udostępnione na licencji CC BY

spis treści

CZĘŚĆ 1 – dla nauczycielki, dla nauczyciela

- 4 ZAPISY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ,
KTÓRE UZASADNIAJĄ WPROWADZENIE
TEMATU KRYZYSU KLIMATYCZNEGO
NA ZAJĘCIA LEKCYJNE
- 7 SŁOWA KLUCZOWE
- 8 PIGUŁKA WIEDZY
- 9 JEŚLI CHCESZ SIĘ DOWIEDZIEĆ WIĘCEJ
- 10 CIEKAWY AKCJE SPOŁECZNE,
DO KTÓRYCH MOŻNA ODWOŁAĆ SIĘ
NA ZAJĘCIACH

CZĘŚĆ 2 – dla uczennicy, dla ucznia

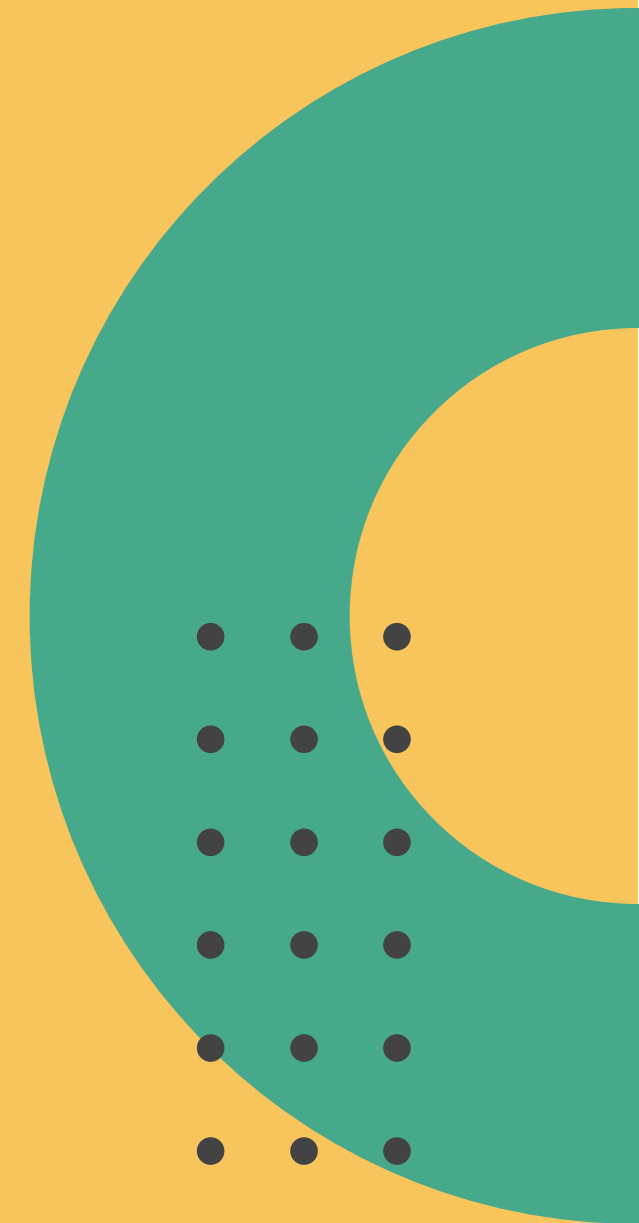
- 12 PREZENTACJA
- 35 METODY PRACY
Z PRZYGOTOWANYMI MATERIAŁAMI
 - 35 METODA 1
 - 35 METODA 2
 - 35 METODA 3
- 36 DYLEMAT
- 37 MATERIAŁY INTERAKTYWNE
- 38 GRAFIKI DO WYDRUKU

CZĘŚĆ 1

dla nauczycielki, dla nauczyciela

• • • • • • • •

Zapisy w podstawie programowej, które uzasadniają wprowadzenie tematu kryzysu klimatycznego na zajęcia lekcyjne

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2017) szkoła podstawowa, klasy 4–8

E2-PODST-ETY-2.0-II.20

Uczeń: objaśnia, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, naród, pluralizm, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, patriotyzm, bohaterstwo, wolność polityczna.

E2-PODST-ETY-2.0-IV.1

Uczeń: podaje przykłady ludzkich wytworów materialnych i niematerialnych oraz rozważa ich znaczenie w kontekście pytania o dobre życie.

E2-PODST-ETY-2.0-IV.8

Uczeń: objaśnia, czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu.

E2-PODST-ETY-2.0-V

Człowiek wobec przyrody. Uczeń:

- E2-PODST-ETY-2.0-V.1
wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością);
- E2-PODST-ETY-2.0-V.2
dostrzega wartość miejsc, w których żyje;

- E2-PODST-ETY-2.0-V.3
jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.4
podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.5
wie, jak można chronić przyrodę i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody;
- E2-PODST-ETY-2.0-V.6
wyjaśnia ideę odpowiedzialności za przyszłe pokolenia oraz rekonstruuje argumentację z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia.

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2018) liceum i technikum

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.1

Uczeń: określa, czym jest bioróżnorodność, uzasadnia potrzebę ochrony bioróżnorodności;

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.1

Uczeń: rozważa zagadnienie moralnego statusu zwierząt

E3-LO-ETY-2.2-ZPOD-II.5.3

Uczeń: formułuje argumenty na rzecz ochrony przyrody, angażuje się w działania na rzecz ochrony środowiska.

PODSTAWA PROGRAMOWA ETYKA (2012) liceum i technikum (po gimnazjum)

TREŚCI NAUCZANIA (WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE):

11. Moralne aspekty pracy i różnych dziedzin życia publicznego. (...) Zagadnienie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju. Moralny wymiar stosunku człowieka do świata przyrody.

PODSTAWA PROGRAMOWA WOS (2017)

szkoła podstawowa, klasa 8

E2-PODST-WOS-2.0-XII.5

Uczeń: formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.

PODSTAWA PROGRAMOWA WOS (2018)

liceum (poziom rozszerzony)

E3-LO-WOS-2.2-ZROZ-XIII.4

Uczeń: wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe pomiędzy państwami o różnym poziomie PKB i różnej jego strukturze; wyjaśnia znaczenie okresu kolonializmu w tych zależnościach;

E3-LO-WOS-2.2-ZROZ-XIII.7

Uczeń: charakteryzuje wpływ globalnych korporacji na współczesną politykę, gospodarkę i społeczeństwo.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI

szkoła podstawowa, klasy 4–8

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

II. Kształcenie językowe:

4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.

III. Tworzenie wypowiedzi:

1. Usprawnianie czynności fonacyjnych, artykulacyjnych i prozodycznych uczniów.
2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych.
3. Kształcenie umiejętności wygłaszania, recytacji i interpretacji głosowej tekstów mówionych, doskonalenie dykcji i operowania głosem.
6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania, oraz rozpoznawanie manipulacji językowej.

IV. Samokształcenie:

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej.
5. Rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI (2018)

liceum i technikum

WYMAGANIA OGÓLNE

- I.9 Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.
- I.10 Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.
- I.11 Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).
- III.1 Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.
- III.2 Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
- III.3 Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
- IV.2 Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.
- IV.6 Umacnianie postawy poszanowania dla cudzej własności intelektualnej.

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- II.1 przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- II.2 analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- II.3.7 stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- II.3.8 rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;

- II.3.9 stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji;
- III.1.1 formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- III.1.6 rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;
- III.1.8 rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy;
- III.2.1 zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- III.2.4 zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- IV.1 rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
- IV.2 porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- IV.3 korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- IV.5 dokonuje krytycznej selekcji źródeł;
- IV.6 wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- IV.11 korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

PODSTAWA PROGRAMOWA JĘZYK POLSKI (2012)

liceum i technikum (po gimnazjum)

Uczeń:

- I.1.8 rozpoznaje pytania podchwytliwe i sugerujące odpowiedź;
- I.1.9 rozpoznaje manipulację językową w tekstach reklamowych, w języku polityków i dziennikarzy;
- I.3.1 analizuje i definiuje (w razie potrzeby z pomocą słowników) znaczenia słów;

- I.3.8 odróżnia słownictwo neutralne od emocjonalnego i wartościującego;
- II.4.1 dostrzega związek języka z wartościami, rozumie, że język podlega wartościowaniu, (np. język jasny, prosty, zrozumiały, obrazowy, piękny), jest narzędziem wartościowania, a także źródłem poznania wartości (utrwalonych w znaczeniach nazw wartości, takich jak: dobro, prawda, piękno; wiara, nadzieja, miłość; wolność, równość, braterstwo; Bóg, honor, ojczyzna; solidarność, niepodległość, tolerancja);
- II.4.2 dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;
- II.4.3 dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumie źródła tych konfliktów;
- III.1.5 stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; wystrzega się nieuczciwych zabiegów erystycznych;
- III.1.7 wykonuje różne działania na tekście cudzym (np. streszcza, parafrazuje, sporządza konspekt, cytuje).

OPRACOWAŁY: Małgorzata Kamińska, Agnieszka Leszczyńska, Katarzyna Polak, Ilona Starosta

Słowa kluczowe

Fast fashion

masowa produkcja ubrań inspirowanych kolekcjami najbardziej znanych kreatorów mody, i co więcej – wprowadzanie ich na rynek w ciągu nawet kilkunastu dni od zaprezentowania szerokiej publiczności pierwowzoru.

Slow fashion

ruch polegający na projektowaniu, tworzeniu i kupowaniu odzieży pod kątem jakości i trwałości. W slow fashion nie podąża się za chwilowymi modami i zmieniającymi się trendami. Wybór ubrań cechuje m.in. ich ponadczasowość, dobra jakość i fakt, czy będą pasowały do pozostałych ubrań w szafie. Slow fashion zachęca do spowolnienia harmonogramów produkcji i uczciwych wynagrodzeń. Często łączy się to pojęcie z minimalizmem.

Włókna naturalne

najczęściej wykorzystywane – zwłaszcza do produkcji odzieży to bawełna, wełna, len i jedwab. Włókna roślinne pozyskuje się z różnych części roślin – nasion (bawełna), łodyg (len, konopie, juta, ramia), liści (sizal) lub owoców (włókna kokosowe). Włókna zwierzęce to jedwab i wełna.

Włókna sztuczne

są włóknami wytwarzanymi z surowców naturalnych – naturalnych polimerów, tj. celulozy, białka, kauczuku, które poddaje się obróbce chemicznej. Do włókien sztucznych zaliczamy np. wiskozę i modal.

Włókna syntetyczne

różnica pomiędzy włóknami sztucznymi a syntetycznymi polega na różnej technologii produkcji. Włókna syntetyczne są wytwarzane od początku do końca przez człowieka – z polimerów syntetycznych, w procesie polimeryzacji (głównie z ropy naftowej i węgla), a włókna sztuczne powstają na drodze obróbki chemicznej włókien naturalnych. Włókna syntetyczne to poliester, ale także poliamid (nylon), elastan i polar.

Katastrofa Rana Plaza

zawalenie się ośmiokondygnacyjnego budynku w okręgu administracyjnym Szabhar, nieopodal Dhaki w Bangladeszu. Zdarzenie miało miejsce na terenie kompleksu Rana Plaza, 24 kwietnia 2013. W wyniku katastrofy zginęło 1127 osób, a około 2500 odniosło obrażenia. Została ona uznana za największą katastrofę budowlaną pod względem liczby ofiar śmiertelnych w czasach współczesnych. W zawalonym wieżowcu mieściło się kilka fabryk odzieży, bank i wiele sklepów. Większość ofiar to kobiety, które pracowały jako szwaczki. Według prowadzących śledztwo przyczyną zawalenia się budynku były wibracje wielkich generatorów. Architekt, który projektował budynek powiedział, że miał on mieć pięć pięter, a nie osiem (bez jego wiedzy, nielegalnie dobudowano 3 piętra). Ponadto nie przewidziano w nim tak ciężkich urządzeń jak maszyny tekstylne i wielkie generatory.

Transparentna cena ubrania

rozpisanie finalnej ceny ubrania na poszczególne koszty ponoszone na każdym etapie produkcji, od kupna materiału po opłaty administracyjne firmy. W Polsce marką transparentną są np. Elementy albo Vvidoki – na stronach internetowych tych marek można znaleźć rozkład kosztów produkcji z uwzględnieniem pensji szwaczki, kosztów prowadzenia firmy czy ceny materiału.

Ślad węglowy ubrań

całkowita suma emisji gazów cieplarnianych spowodowana bezpośrednio i pośrednio wytworzeniem danego ubrania, jego transportem, procesem sprzedaży i utylizacją.

Pigułka wiedzy

Czy problem produkcji ubrań ma wpływ na klimat i naszą planetę? Jak najbardziej! Czy to problem? Czy mój jeden t-shirt coś zmieni? Winne są ogromne koncerny modowe, które istnieją i rozwijają się, bo napędzane są konsumpcją ludzi. Czy miliony naszych małych decyzji zakupowych są w stanie coś zmienić? Warto próbować. W końcu to, że ubranie nie zostało wyprodukowane w Polsce nie oznacza, że problem nas nie dotyczy. Emisja gazów cieplarnianych i eksploatacja paliw kopalnych – plastik jest przecież produkowany z ropy naftowej – narusza równowagę w przyrodzie, powodując zmiany klimatu.

Około 40% odzieży, jaką mamy na świecie jest zrobiona z bawełny. Uprawa tego surowca wymaga bardzo dużo wody, nie jest więc obojętna dla klimatu i naszej planety. Żeby powstała jedna koszulka, zużyto 2700 litrów wody. Tyle potrzebuje jeden człowiek, żeby przeżyć przez 1350 dni (przy założeniu, że pije dwa litry dziennie). O kontrowersjach wokół bawełny możesz poczytać np. przy okazji sprawy [Morza Aralskiego](#). Uprawa bawełny na wielką skalę wymaga także użycia chemikaliów i pestycydów – nie jest to obojętne dla przyrody i mieszkańców terenów, na których są plantacje bawełny.

Jedna para jeansów to już znacznie wyższy koszt dla środowiska – około 14 tysięcy litrów wody. Tyle wystarczy na 19 lat dla jednego człowieka. Kiedyś jeansy wycierały się wraz z użytkowaniem. Dziś moda jest zbyt szybka – jeansy nie zdążą się wytrzeć w czasie naszego używania – kupujemy więc je już od razu z charakterystycznymi przetarciami albo odbarwieniami na nogawkach. Piaskowanie – bo w taki sposób uzyskuje się postarzenie materiału – to proces wyniszczający płuca pracowników. Często pracują przy nim w zwykłych maseczkach, a czasem nawet bez nich – bo pracodawca nie zapewnia podstawowego wyposażenia swoim pracownikom.

Ubranie może też być zrobione ze sztucznych włókien – np. z akrylu czy poliestru. Jeśli jednak myślimy o sportowych butach, warto pamiętać o wielu elementach z różnego rodzaju plastiku, z których są zrobione – nie da się ich przetworzyć. Poliester i akryl nie rozkładają się – pozostaną śmieciami na zawsze. Według raportu IUCN z 2017 roku od 15% do 31% całego plastiku trafiającego do oceanów

stanowi mikroplastik uwalniany przez produkty gospodarstwa domowego i produkty przemysłowe, a nie z większych elementów plastikowych, które ulegają degradacji po dotarciu do morza.

IUCN oblicza, że 35% tego zanieczyszczenia pochodzi z prania tkanin syntetycznych. Tylko Europa i Azja Środkowa zrzucają do oceanów ekwiwalent 54 toreb plastikowych na osobę na tydzień.

W 2015 roku przemysł odzieżowy wyemitował 1,2 miliarda ton dwutlenku węgla – więcej niż wszystkie międzynarodowe loty i żegluga morska razem wzięte! Raport wskazuje także, które rodzaje włókien są najbardziej energochłonne. W zestawieniu tym przoduje nylon, akryl i poliester. Natomiast produkcja lnu, bawełny i wełny zużywa najmniej energii (BusinessGreen i Greenpeace).

SYTUACJA PRACOWNIKÓW SEKTORA ODZIEŻOWEGO

Większość znanych firm przeniosła swoje fabryki do krajów Azji, gdzie panuje przekonanie, że „workers no problem” – prawa pracownicze praktycznie nie istnieją, czas pracy jest sprawą umowną, a osoba zatrudniona – nie ma żadnej możliwości, by poprawić swój los. Na metce naszych ubrań mamy informacje na temat kraju produkcji. Najczęściej jest to Bangladesz, Chiny czy Indie, gdzie nie brakuje taniej siły roboczej, a wyzysk pracowników jest na porządku dziennym. Szwaczki i szwacze pracują w teorii od 8:00 do 17:00, jednak potem zaczynają się nadgodziny, by w terminie rozliczyć się ze zlecenia. Czasami jest to praktycznie druga zmiana.

Transport odzieży pozostawia ślad węglowy, o którym także trzeba wspomnieć – nasze ubrania wędrują przez cały świat, a paliwa potrzebne na ich wyprodukowanie i przewiezienie to nie jest studnia bez dna.

KUPOWANIE UBRAŃ

Sklepy kuszą nas ofertami, szybko zmieniającymi się kolekcjami, wyprzedażami, promocjami. W sieciówkach możemy kupić t-shirt już za 9,99 zł. Oczywiście takie ubranie jest słabej jakości – po praniu wykrzywiają się szwy, tworzą się przetarcia. Musimy więc takie ubranie wyrzucić i ... kupić nowe. Najnowszym trendem marketingu odzieżowego jest wprowadzanie mody na „sustainable clothes”, ponieważ coraz więcej ludzi interesuje się etyczną stroną zakupów. Chodzi o to, by ubrania, które są sprzedawane w danym sklepie były wyprodukowane z odpadów odzieżowych albo włókien z recyklingu. Badania pokazują, że tylko 1% wyprodukowanych ubrań nadaje się do przetworzenia. Nie tędy droga – każde ubranie prędzej czy później będzie śmieciem.

➔ *Pamiętaj – najbardziej ekologiczny ciuch to taki, który masz już w szafie.*

Światło w tunelu – dobre rady, jak się ubierać, żeby nie szkodzić:

- Kupuj ubrania z ekologicznych tkanin.
- Wybieraj: len, tencel, lyocell, bambus, konopie.
- Zwracaj uwagę na certyfikaty: np. Certyfikat Fair Trade oznacza, że producent spełnia minimalne wymogi społeczne, ekonomiczne i ekologiczne – rolnicy otrzymują zapłatę nie niższą niż co to jest minimalna cena światowa?
- Kupuj lokalnie – zwróć uwagę na lokalne grupy sprzedażowe, na polskie firmy odzieżowe.
- Odkryj secondhandy – już dawno przestały być miejscem omijanym przez młodzież. Jeśli masz jakieś ubrania z SH mów o tym głośno i bez wstydu – w ten sposób oswoisz ten temat.
- Zwróć uwagę na takie aplikacje jak vinted czy olx – jeśli potrzebujesz jakiegoś ubrania – sprawdź najpierw, czy nie ma go w drugim obiegu, dopiero później szukaj nowego.
- Uporządkuj swoją szafę – kiedy mamy mniej ubrań paradoksalnie widzimy więcej połączeń między nimi. Dzięki temu nie musimy się przejmować tym, co założyć.

→ Jeśli zainteresował was ten temat – możecie w szkole zorganizować swap – czyli wymiankę ubrań. Możecie zaangażować w to samorząd szkolny i ustalić własne zasady.

Jeśli chcesz się dowiedzieć więcej

- WIĘCEJ O MĄDRYM KUPOWANIU M.IN TU:
 - <https://simplicite.pl/ekologiczna-moda-wiarygodne-certyfikaty-i-marki-przyjazne-srodowisku/>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=Bhx-mVmpfuA>
- A CO ZROBIĆ Z UBRANAMI, KTÓRE CHCEMY ODDAĆ?
Poczytaj o inicjatywie „ubrania do oddania”: <https://www.ubraniadooddania.pl/>
- KSIAŻKI
 - Joanna Glogaza, *Slow fashion*, Kraków 2015
 - Joanna Glogaza, *Wychodząc z mody*, Warszawa 2020
 - Marek Rabij, *Życie na miarę*, Warszawa 2016
- FILMY
The true cost – film dokumentalny
- YOUTUBE
 - film edukacyjny stworzony przez uczniów
<https://www.youtube.com/watch?v=GPcjpoH2qkU>
- WYSTĄPIENIE LINDY PARYS
<https://www.youtube.com/watch?v=W8h21rUK4QQ>

1. PODCASTY

- Spotify – [Muda Talks](#)
 - » S01E07 – rozmowa z Anną Pięta: **Jak się ubierać, żeby nie szkodzić?**
 - » S01E08 – rozmowa z Bartkiem Ladrą: **Jak moda może być etyczna?** (o transparentności w przemyśle odzieżowym – marka Elementy)
 - » S01E21 – rozmowa z Zosią Zochniak: **Jak wygląda drugie życie odzieży?** (o inicjatywie ubrania-do-oddania)
 - » S02E04 – rozmowa z Markiem Rabijem – **Jaki jest prawdziwy koszt naszych ubrań?** (o książce „Życie na miarę”)
 - » Odsłuch społeczny: **Jak pracują polskie szwaczki** – odcinek z 20.05.2020 r.:
<https://open.spotify.com/episode/72ELeGYcJlO6M8FEIbfusP?si=KdpFOBXP33aqNuBhGPNvKg&fbclid=IwAR3d9Lfj8ywSspeFzdj04Nafh5IH9bi0-mBa7yjw5ZgFF8ZA0zBM55rpoj>

2. DODATKOWE MATERIAŁY

- materiały edukacyjne ze scenariuszami lekcji
https://cleanclothes.pl/materialy/187/materialy_educacyjne
- materiały edukacyjne o certyfikatach i oznaczeniach (ubrania, jedzenie itp)
<https://slideplayer.pl/slide/2792200/> prezentacja
- poradnik, jak kupować odpowiedzialnie i inne scenariusze
<https://teg.edu.pl/kupuj-odpowiedzialnie>

3. BLOGI O ETYCZNEJ MODZIE

- <https://teg.edu.pl/blogi-o-etycznej-modzie>
- https://ekonsument.pl/a_c27_ubrania.html

4. ARTYKUŁY

- Raport dotyczący szkodliwości przemysłu modowego:
<https://sukces.rp.pl/styl/5967-nowe-raporty-potwierdzaja-fast-fashion-niszczy-planete/>
- Dane w liczbach – ile wody jest potrzebne do wyprodukowania t-shirtu, jeansów itp.
<https://www.polskieradio24.pl/42/273/Artykul/770886,Jeden-Tshirt-utrzyma-przy-zyciu-przez-900-dni>
- <https://www.wysokieobcasy.pl/Instytut/7,175750,24398133,co-sekunde-na-wysypisko-trafia-smieciarka-pelna-ubran-jak-kupowac.html?disableRedirects=true>

→ Jeśli Twoich uczniów zainteresował temat materiałów, z jakich zrobione są ubrania, to polecam lekcję z platformy e-podręczniki:
<https://epodreczniki.pl/a/wlokna-naturalne-sztuczne-i-syntetyczne/DGQKwcYV4>

Ciekawe akcje społeczne, do których można odwołać się na zajęciach

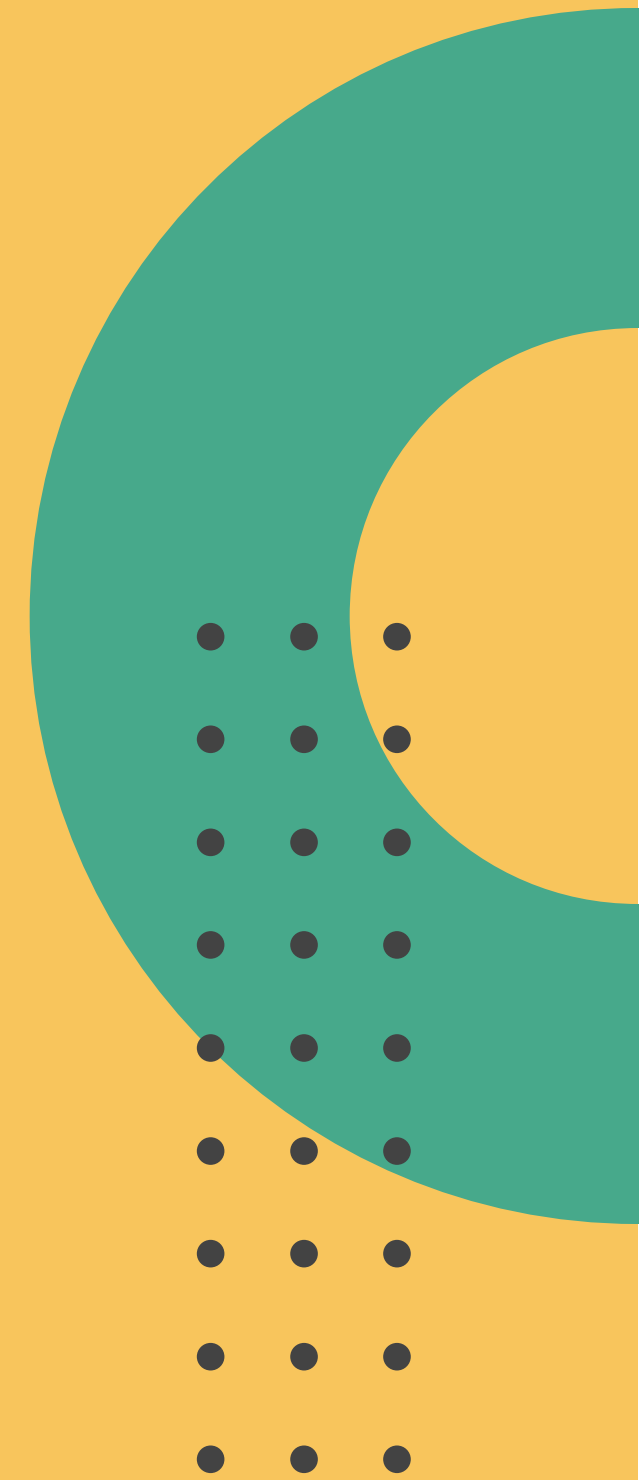
- **AKCJA „WHO MADE MY CLOTHES”**
zorganizowana przez Fashion revolution – publikowanie na instagramie zdjęć osób, które uszyły dane ubranie dla konkretnej marki.
- **HASZTAG #ZDRUGIEJSZAFY**
popularyzowany przez blogerkę Szafa Sztyniary na instagramie – służy do pokazywania się w ubraniach z secondhandów i propagowania idei kupowania z drugiej ręki.

CZĘŚĆ 2

dla uczennicy, dla ucznia

• • • • • • • •

Fast fashion szybka moda

Ile tak naprawdę kosztuje Twoje ubranie?

PREZENTACJĘ PRZYGOTOWAŁA DLA CIEBIE

AGNIESZKA LESZCZYŃSKA

SPOŁ
 ED
DLA KLIMATU

W ramach projektu
SpołEd dla klimatu

BAZA POJĘĆ I TERMINÓW

• • • • • • • •

fast fashion

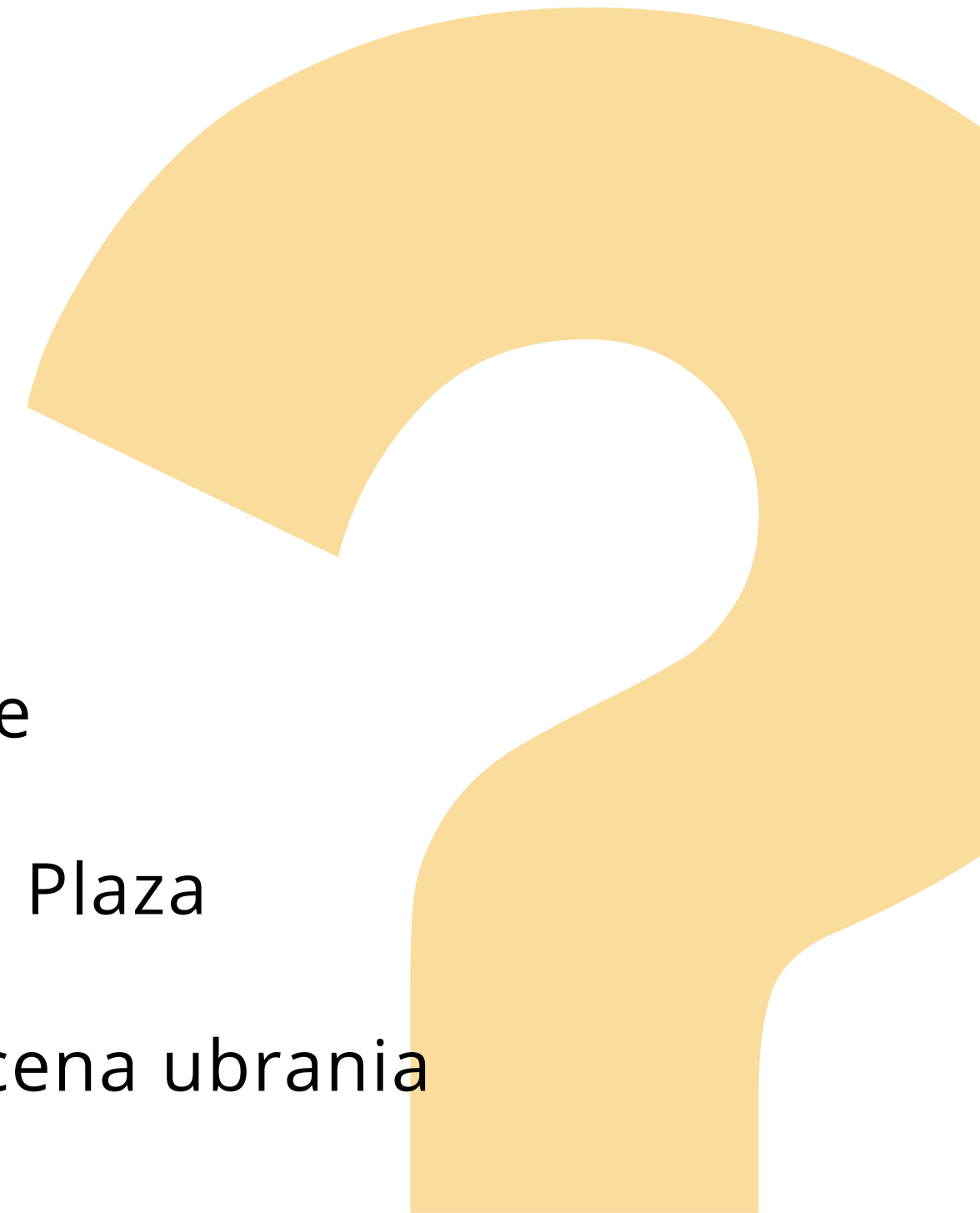
slow fashion

tkaniny naturalne

tkaniny sztuczne

katastrofa Rana Plaza

transparentna cena ubrania

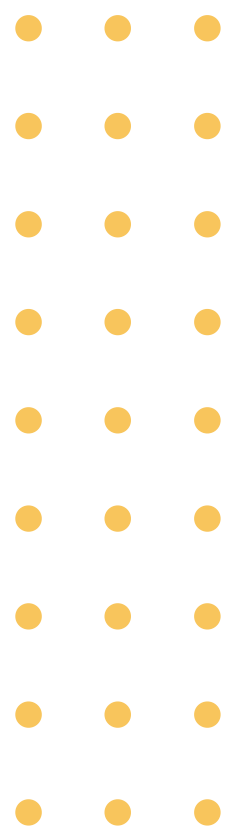
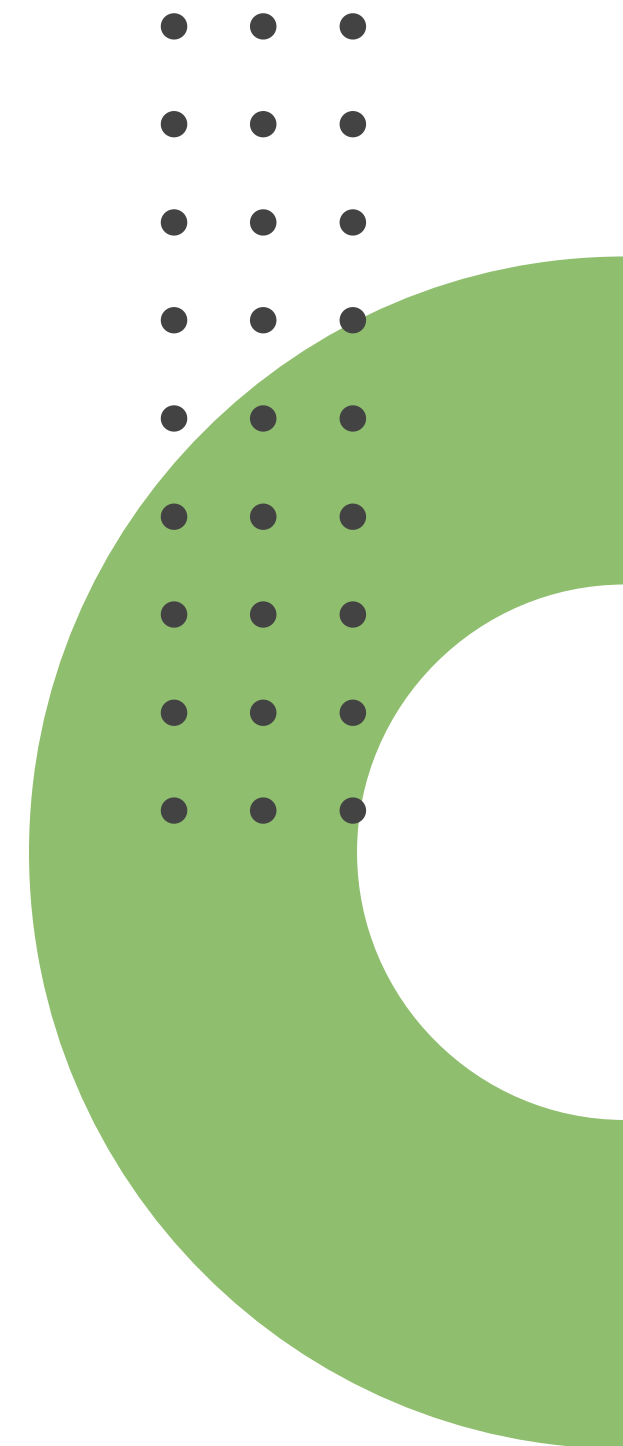
**Spójrz na metkę swojego
ubrania, a zobaczysz, że jest
ono zrobione z...**

...bawełny

Okolo 40% odzieży, jaką mamy na świecie jest zrobiona z bawełny.

Żeby powstała jedna koszulka, zużyto **2700 litrów wody**. Tyle potrzebuje jeden człowiek, żeby przeżyć przez 1350 dni.

Jedna para jeansów to już znacznie wyższy koszt dla środowiska – okolo **14 tysięcy litrów wody**. Tyle wystarczy na 19 lat dla jednego człowieka.

Uprawianie bawełny nie jest obojętne dla naszego środowiska – zmiany biegu rzek, by nawadniać pola pod uprawę doprowadziły do wyschnięcia Morza Aralskiego – przez to nie tylko wyludniły się wioski rybackie, ale też wyginęły rośliny i zwierzęta.

● ● ● To zdjęcie kutra rybackiego pośrodku pustyni – kilkadziesiąt lat temu było tu morze, wyschło przez z powodu uprawiania bawełny.

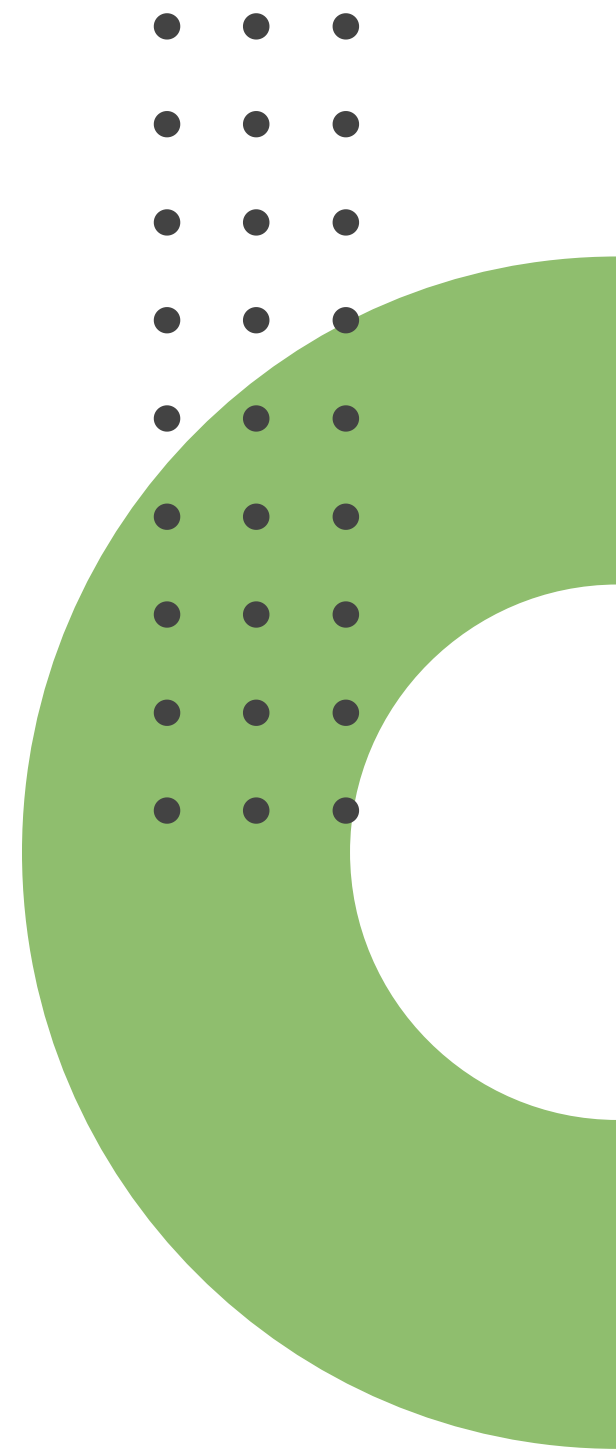
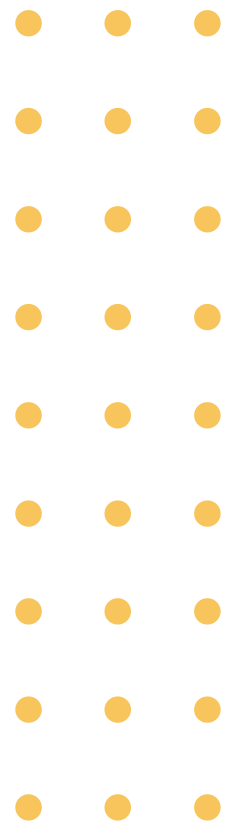

Photo by Artem Asset on Unsplash
<https://unsplash.com/photos/uQNIhOT-WBA>

...ze sztucznych włókien – akrylu, poliestru

W 2015 roku przemysł odzieżowy wyemitował **1,2 miliarda ton dwutlenku węgla** – więcej niż wszystkie międzynarodowe loty i żegluga morska razem wzięte! W zestawieniu przoduje **nylon, akryl i poliester**.

Jeśli myślimy o sportowych butach, warto pamiętać o wielu elementach z różnego rodzaju plastiku, z których są zrobione – nie da się ich przetworzyć. Poliester i akryl nie rozkładają się – pozostaną śmieciami na zawsze.

Wyprodukowaliśmy **8,3 miliarda ton** plastiku od początku masowej produkcji w latach pięćdziesiątych XX wieku.

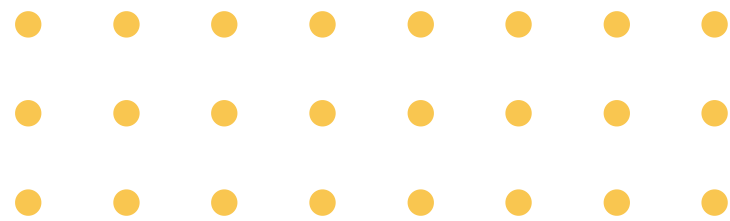
Ponieważ nie ulega łatwo biodegradacji, wiele z tego, co stworzyliśmy, leży teraz na wysypiskach takich jak to w Albanii.

Photo by Antoine GIRET on Unsplash
https://unsplash.com/photos/7_TSzqJms4w

**Popatrz jeszcze raz na metkę
i sprawdź kraj produkcji...**

Najczęściej jest to **Bangladesz, Chiny** czy **Indie**, gdzie nie brakuje taniej siły roboczej, a wyzysk pracowników jest na porządku dziennym.

Szwaczki i szwacze pracują w teorii od 8:00 do 17:00, jednak potem zaczynają się nadgodziny, by w terminie rozliczyć się ze zlecenia.

Czasami jest to praktycznie druga zmiana.

Photo by fran hogan on Unsplash
<https://unsplash.com/photos/imcNdQTgGm4>

Jako zarabia na FAST FASHION?

MARŻA SKLEPU
59% CENY
35,30 zł

ZYSK MARKI
12% CENY
7,20

TRANSPORT 8%
4,80

OPŁATA DLA
POŚREDNIKA 4%
2,40

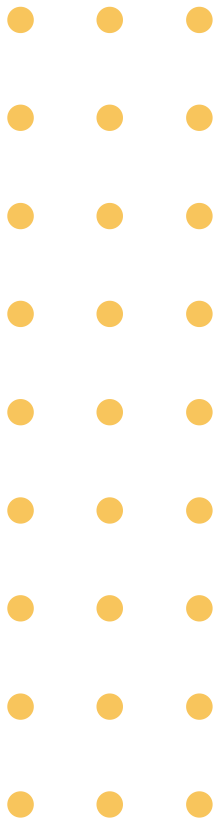
KOSZT MATERIAŁU
12% CENY
7,20

ZYSK
FABRYKI
3,5%, czyli 2,10 zł

KOSZTY
FUNKCJONOWANIA
FIRMY
0,9%, czyli 0,50 zł

ZAROBEK
SZWACZKI
0,6% czyli
0,40 zł

Agnieszka Leszczyńska

Twórcy norweskiego filmu dokumentalnego ***Sweatshop - Deadly Fashion***. zestawili 3 młodych konsumentów mody fast fashion z twórcami ich ubrań zabierając ich do Kambodży. Tam młodzież mierzy się z zaledwie ułamkiem horroru, z jakim muszą stykać się pracownicy odzieży szybkiej mody każdego dnia.

Więcej na ten temat pod linkiem:
<https://filmsfortheearth.org/en/films/sweatshop-deadly-fashion>

A w sieciówkach...

...możemy kupić t-shirt już za 9,99 zł.
Oczywiście takie ubranie jest słabej jakości – po praniu wykrzywiają się szwy, tworzą się przetarcia.

Musimy więc takie ubranie wyrzucić i ... kupić nowe.

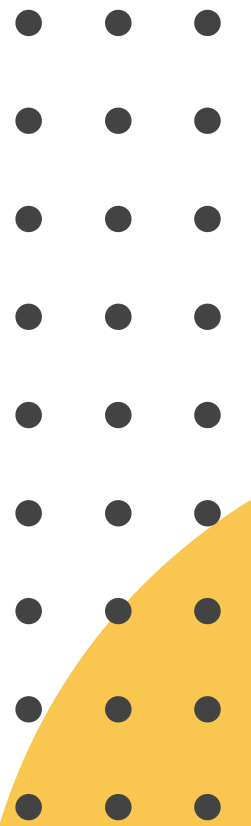
Photo by Martino Pietropoli on Unsplash
<https://unsplash.com/photos/v9NY2p4erP8>

Czy jest coś, co możemy zrobić?

KUPUJ UBRANIA Z EKOLOGICZNYCH TKANIN

nie tylko takich z napisem „eko”
– bo to bardzo często chwyt marketingowy.

Wybieraj: len, tencel, lyocell, bambus, konopie

ZWRACAJ UWAGĘ NA CERTYFIKATY

np. **Certyfikat Fair Trade** oznacza, że producent spełnia minimalne wymogi społeczne, ekonomiczne i ekologiczne – rolnicy otrzymują godną zapłatę.

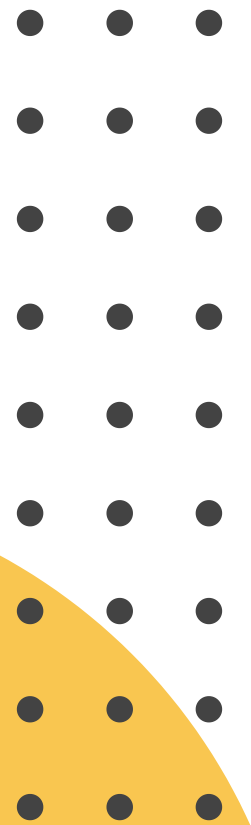
https://www.global-standard.org/images/newsletter/gots-logo_rgb_2018_transp_.png

<https://zielonewiadomosci.pl/zw/sprawiedliwy-handel-i-jego-krytycy/>

KUPUJ LOKALNIE

zwróć uwagę na lokalne grupy sprzedażowe i
na polskie firmy odzieżowe.

ODKRYJ SECONDHANDY

Jeśli masz jakieś ubrania z SH mów o tym głośno i bez wstydu – w ten sposób oswoisz ten temat swoim rówieśnikom.

Na instagramie, pod **#zdrugiejszafy**, który rozpopularzyła instagramerka Szafasztywniary, jest już ponad 20 tysięcy zdjęć i stale przybywa. Dziel się w mediach społecznościowych perłami znalezionymi w SH. Zwracaj uwagę na jakość ubrań!

Jeśli masz jakieś ubranie, które wymaga naprawy - poświęć mu czas. Również na instagramie funkcjonuje pełen inspiracji hasztag: **#ciuchowespa**

UPORZĄDKUJ SWOJĄ SZAFĘ

Kiedy mamy mniej ubrań,
paradoksalnie
widzimy więcej połączeń między
nimi.

Dzięki temu nie musimy się
przejmować tym,
co założyć.

Photo by Ricardo Gomez Angel on
Unsplash <https://unsplash.com/photos/rNXy6ngoyQ0>

JEŚLI ZAINTERESOWAŁ WAS TEN TEMAT

możecie w szkole zorganizować
swap – czyli wymiankę ubrań.

Możecie zaangażować
w to samorząd szkolny
i ustalić własne zasady.

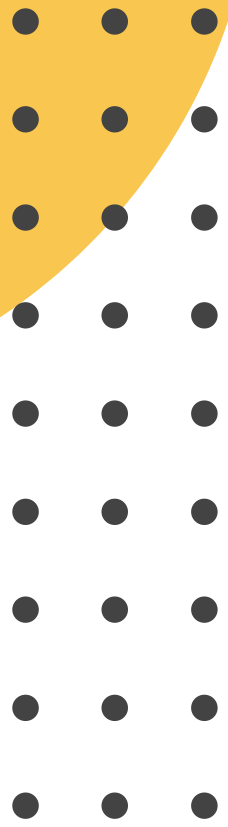

**Najbardziej ekologiczne ubrania
to te, które już masz w szafie.**

Dziękuję za uwagę

Metody pracy z przygotowanymi materiałami:

Z przedstawioną sytuacją dylematyczną możesz pracować z uczennicami i uczniami w zróżnicowany sposób w zależności od potrzeb grupy, jej liczebności czy relacji, jakie między Wami panują. Do omówienia tematu przyda się prezentacja dotycząca wpływu fast fashion na klimat. Przygotowane metody i narzędzia pracy można wykorzystać również w edukacji zdalnej. Materiały zostały przygotowane w ten sposób, by można je było wyświetlać klasie lub udostępnić.

Metoda 1

Zanim zastanowisz się uczennicami i uczniami, jak postąpić, możecie wspólnie przeanalizować sytuację. Zaproponowane pytania wykorzystują tzw. **METODĘ PIĘCIU PALCÓW**. Polega ona na analizowaniu sytuacji z uwzględnieniem pięciu czynników: obserwacji, rozumienia, analizy, argumentacji i fantazjowania. W czasie zajęć możesz również wykorzystać grafikę przygotowaną dla tej metody.

➔ Więcej na temat metody możesz przeczytać w *Krok dalej... inspiracje metodyczne nie tylko dla nauczycieli etyki*, red. Alina Płaziak-Janiszewska i inni, Poznań 2019, s. 138-139.

PYTANIA DO TEKSTU (STRONA 36):

- Z jakiej rodziny pochodzi Basia, a z jakiej Muna?
- Co łączy, a co dzieli dziewczyny?
- Czego chcą dziewczyny, a co muszą zrobić?
- Która z nich ma realny wpływ na swoją sytuację?
- Jak może potoczyć się życie Basi, jeśli zdecyduje się przyjąć główną nagrodę w konkursie?
- Co się stanie, jeśli Basia odrzuci nagrodę?
- Co stanie się, jeśli Muna pójdzie do pracy w fabryce odzieży?
- Jak potoczą się losy Muny, jeśli zdecyduje się otworzyć własną firmę?

- Czy Muna powinna realizować swoje marzenia za wszelką cenę?
- Rozważ, jak mogą się potoczyć losy rodziny bohaterki, gdy postanowi zrealizować swoje działanie?

Metoda 2

Do analizy sytuacji możesz wykorzystać **METODĘ DRZEWKA DECYZYJNEGO**. Ona pozwoli Wam uporządkować pracę zgodnie z innymi kryteriami.

Uczennice i uczniowie będą musieli określić:

- na czym polega sytuacja wymagająca podjęcia decyzji;
- jakie wartości są ważne dla bohatera;
- jakie rozwiązania są możliwe;
- jakie mogą być pozytywne i negatywne skutki przyjętych rozwiązań.

➔ W załączonych materiałach znajduje się grafika dostosowana swym kształtem do ekranu komputera.

Metoda 3

Kolejną aktywizującą formą pracy może być tzw. **RYBI SZKIELET**. Rozpoczynamy zajęcia od przygotowania schematu przypominającego rybi szkielet. W miejscu jego głowy wpisujemy problem, z którym mamy do czynienia. Tutaj to może być np. kryzys klimatyczny czy w mniejszej skali sytuacja, w jakiej znajdują się główne bohaterki problemu. Uczennice i uczniowie metodą burzy mózgów ustalają, jakie są główne czynniki wpływające na daną sytuację. Wpisujemy je na główne ości. Kolejnym etapem jest wypracowanie w ramach rozmowy w grupach utworzonych wokół problemów opisanych na ościach głównych, jakie czynniki wpływają na ich powstanie. Z czynników wpisanych na małe ości uczennice i uczniowie wybierają te najistotniejsze i ustalają, jak można sobie z nimi poradzić.

➔ Do materiałów dołączamy również grafikę. Możesz ją wydrukować (jeśli pracujesz w klasie) albo udostępnić ją za pośrednictwem platformy edukacyjnej, z której korzystasz.

Dylemat

Jeśli chodzi o ciuch – teraz czas na twój ruch

Basia jest licealistką. Interesuje się modą i często kupuje ubrania. Jej konto na instagramie ma już 500 000 followersów. Zainteresowanie modą przełożyło się na to, że Basia wzięła udział w bardzo popularnym talent show dla początkujących projektantów „Od licealisty do fashionisty”. Konkurencja nie miała szans, a nasza bohaterka wygrała program i została nazwana „nadzieją polskiego przemysłu modowego”.

Basia otrzymała tym samym propozycję stworzenia własnej mini-kolekcji przy wielkiej, międzynarodowej marce odzieżowej szyjącej w Bangladeszu. Jednak nasza bohaterka stanęła przed sporym dylematem.

– Nie ma w szkole chyba osoby, która by ci nie zazdrościła. – Stwierdziła przyjaciółka. – Pomyśl, jaka to dla Ciebie szansa, żeby wyrwać się z tej wiochy, z tego zaściankowego środowiska.

– Niby tak. Ale ciągle się waham, czy rzeczywiście chcę iść w tę stronę. W telewizji nie widać, ale za kulisami tego programu był niezły syf. Czułam się jak w wielkiej maszynie – biznes modowy mnie przeraża – mamy dostęp do każdego ubrania, kiedy tylko chcemy, a chcemy coraz więcej. Te rzeczy są okropnej jakości, tworzą je praktycznie niewolnicy, gdzieś na drugim końcu świata. To tylko ciuchy, więc zawsze dobrze się przy ich zestawianiu bawiłam. Ale teraz widzę, że sprawa jest poważna. Nie wiem, czy chcę być częścią tego systemu i napędzać zyski wielkim koncernom...

Muna mieszka w Dhace, stolicy Bangladeszu. Jej imię oznacza „nadzieję”, którą bez wątplenia mieli jej rodzice względem najstarszej córki. Byli poważaną i wpływową rodziną od pokoleń związaną z rzemieślniczym fachem szycia ubrań. Ich mała firma produkująca garnitury swój rozkwit przeżywała w latach 70. i 80. Dopracowane i perfekcyjnie wykończone do ostatniego guzika ubrania to dziś przeszłość – moda za szybko się zmienia, by takie firmy były w stanie przetrwać.

– Masz już 19 lat. Najwyższy czas na pójście do pracy.

– Tato, ja chciałabym zająć się szyciem.

– Rozmawialiśmy już o tym. Wiem, kochanie, że podpatrywałaś dziadka przy pracy w zakładzie i zawsze rozczulał mnie ten widok. Widzę, że jesteś pełna ideałów. Ale musimy odłożyć marzenia na bok. Firma splajtowała, a z pasji do szycia została nam tylko stara maszyna na strychu. Popatrz na mnie – z przedsiębiorcy zostałem woźnym w fabryce. Świat się zmienił, nie szanuje się już rzemieślników i dobrej jakości. Nawet jeśli spróbujesz otworzyć własny biznes – nie przebijesz się przez tę ścianę, którą stworzyły wielkie koncerny. Liczy się tu i teraz.

Materiały interaktywne

→ **Ubrania, a kryzys klimatyczny – pojęcia**

<https://view.genial.ly/5fafc6194438070d07a78cd3/game-action-untitled-genially>

→ **Grafiki w formie edytowalnego dokumentu PDF**

RYBI SZKIELET

<https://www.liveworksheets.com/xz1346979ci>

DRZEWKO DECYZYJNE 1

<https://www.liveworksheets.com/ob1346991rx>

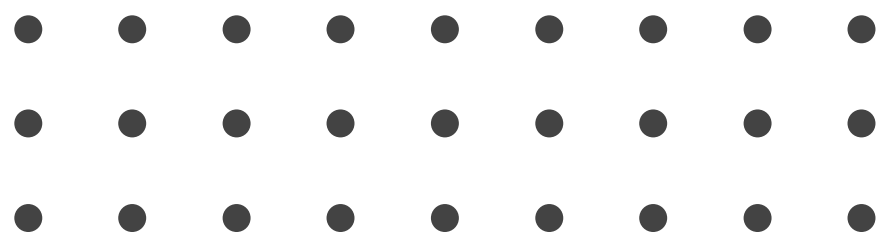
DRZEWKO DECYZYJNE 2

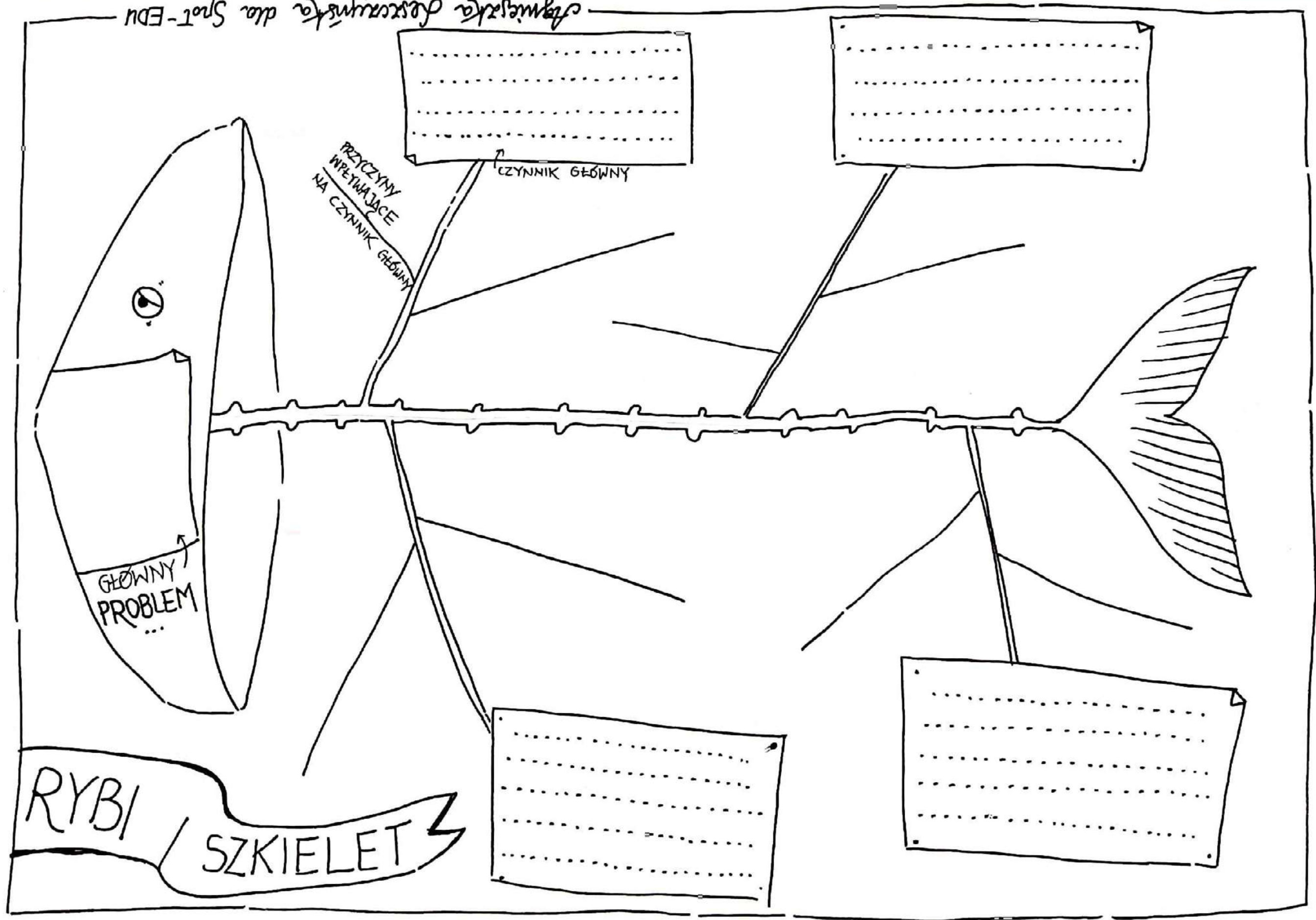
<https://www.liveworksheets.com/aj1346996my>

→ **Klimaty – dylematy online**

<https://bit.ly/klimatydylematy>

Grafiki do wydruku

DRZEWKO DECYZYJNE

POZYTYWNE a)

POZYTYWNE b)

NEGATYWNE a)

NEGATYWNE b)

Agnieszka Olszowska dla SPZ-EDU

a) rozwiązania: b)

problem:

METODA 5. PALCÓW

miejsce na notatki:

OBSERWACJA

ROZUMIENIE

ANALIZA

ARGUMENTACJA

FANTAZJOWANIE

Technika decyzyjna dla Spółki